

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

31.1.2025

Sosiaali- ja terveysministeriö

Kirjaamo

kirjaamo.stm@gov.fi

Tietopyyntö VN/35922/2023

Vastaus tietopyyntöön

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt tietoa hyvinvointialueen tämänhetkisestä tilanteesta sekä siitä, miten hyvinvointialue arvioi muutoshankkeen mahdollisia vaikutuksia erityisesti taloudelliselta kannalta.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (Pohde) vastaa tietopyyntöön seuraavasti:

- 1) Nykyisellään asiakasmaksut on sidottu kansaneläkeindeksiin sekä pitkäaikaisten palvelujen asiakasmaksujen käyttövarat ja tulorajat työeläkeindeksiin. Pitkäaikaisilla palveluilla tarkoitetaan tässä yhteydessä pitkäaikaista laitoshoidtoa ja -palvelua, perhehoitoa, ympärivuorokautista palveluasumista sekä jatkuvaa ja säännöllistä kotona annettavaa palvelua (ml. Muut asumispalvelut). Indeksitarkistukset tehdään nykyisin joka toinen vuosi. Hyvinvointialueiden hintaindeksiin siirryttäessä indeksitarkistusten olisi tarkoitus olla vuosittaisia. Miten arvioitte uudistuksesta syntyviä hallinnollisia kustannuksia? Huomioitahan, että maksukatto olisi jatkossakin tarkoitus säilyttää kansaneläkeindeksiin sidottuna.*

Hyvinvointialueen hintaindeksiin siirryttäessä indeksitarkistukset olisivat vuosittaisia. Tämä tarkoittaisi asiakas- ja potilastietojärjestelmiin tehtävien muutosten olevan vuosittaisia, esimerkiksi asiakashinnastojen ja asiakasmaksupäätösten ja laskutusjärjestelmän taustojen osalta. Asiakasmaksuhinnastot tulisi käyttää myös poliittisessa päätöksenteossa vuosittain. Asiakkaiden tiedottaminen muutoksista ja uudet asiakasmaksupäätökset toistuisivat vuosittain. Pohteella tulosidonnaiset asiakasmaksupäätökset tehdään keskitetysti asiakasmaksuyksikössä. Asiakasmaksupäätökset tulisi muutoksen myötä uusia vuosittain, myös asiakkaiden tulot tarkistettaisiin päätösten teon yhteydessä asiakkailta.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

31.1.2025

Hallinnollinen työ ja kustannukset tulevat lisääntymään. Esimerkiksi vuonna 2024 asiakasmaksuysikössä tehtiin noin 23 000 asiakasmaksupäätöstä kun asiakkaille tehtiin tulotarkistukset ja uudet maksupäätökset.

- 2) *Minkä verran (prosentuaalisesti/määrällisesti) hyvinvointialueellanne on tilanteita, joissa sellainen palvelu jää peruuttamatta ja käyttämättä, josta nykyisen lainsäädännön perusteella saa periä maksun käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta? Eritelkää mahdollisuuksien mukaan tiedot palveluittain.*

Pohteella on tehty arviota peruuttamatta ja käyttämättä jätettyjen aikojen määrästä vuositasolla. Pohteella on käytössä vielä useita asiakas- ja potilastietojärjestelmiä, joten tarkkaa tietoa ei ole saatavana. Avoterveydenhoidossa, hammashoidossa ja mielenterveys- ja päihdepalveluissa on vuosittain noin 18 000 peruuttamatta ja käyttämättä jäänyttä aikaa. Erikoissairaanhoidossa on vuonna 2024 laskutettu käyttämättä ja peruuttamatta jääneitä aikoja 3048 kappaletta, pääsääntöisesti koskevat avohoitokäyntejä.

- 3) *Em. kysymyksen jatkokysymys; minkä verran hyvinvointialueellanne on tämänhetkisen sääntelyn puitteissa saatu perittyä maksuja käyttämättä ja peruuttamatta jätetyistä palveluista? Onko hyvinvointialueella tietoa siitä, minkä verran esiintyy tilanteita, että maksua ei saada joko lainsäädännön asettamien edellytysten täyttymättä jäännin takia tai luottotappioiden seurauksena perittyä? Minkä verran alueellanne päättyy näitä maksuja ulosottoon?*

Erikoissairaanhoidossa on vuonna 2024 laskutettu käyttämättä ja peruuttamatta jääneitä aikoja 3048 kappaletta, pääsääntöisesti koskevat avohoitokäyntejä. Ulosottoon on siirtynyt vuonna 2024 182 laskua perumatta jääneestä ajanvarauksesta. Huomioitava, ettei kaikki vuoden 2024 laskut ole vielä siirtyneet ulosottoon (vuoden 2023 luku 517). Hyvinvointialueella annetaan enintään vuosi maksuaikaa laskuille ja lisäksi perintäyhtiön kanssa voi tehdä maksusuunnitelman, ennen kuin laskut siirtyvät ulosottoon.

Peruuttamattomia ja käyttämättä jääneitä aikoja on **perusterveydenhuollossa** ollut vuonna 2024 hammashuollossa noin 1000, erikoislääkärin vastaanotto 370 ja avosairaanhoidossa noin 1600

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

31.1.2025

käyntiä. Huomioitava, että asiakastietojärjestelmää on päivitetty kesken vuoden, eikä sama potilastietojärjestelmä ole ollut käytössä koko Pohteen alueella.

Mielenterveys- ja päihdepalveluissa ei ole peritty asiakasmaksuja peruuttamatta ja käyttämättä jääneistä ajoista.

- 4) *Ylittääkö nykyinen laissa säädetty enimmäismaksu käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta joidenkin tuottamienne palvelujen tuotantokustannukset?*

Enimmäismaksu ei ylitä tämänhetkisten palveluiden tuotantokustannuksia. Hoitajan puhelu/chat-hinta ylittää tuotantokustannukset, mutta näistä ei tällä hetkellä laskuteta peruuttamattoman tai käyttämättä jätetyn ajan maksua.

- 5) *Jos käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävän maksun tasoa korotettaisiin nykyisestä 20–30 %, miten arvioitte tämän vaikuttavan edellä mainittuun tuotantokustannusten mahdolliseen ylittymiseen? Syntyisikö korotuksen seurauksena tilanteita, ettei laissa säädettyä enimmäismaksua kokonaisuudessaan voitaisi periä?*

Jos hinta nousee 20 %, myös hammashoitajan käyntimaksu ylittyy. Jos hinta nousee 30 %, ylittyy myös suuhygienistin käyntimaksun kustannukset (myös asiakasmaksua suuhygienistin osalta, joka huomioitu tässä). Myös hoitajakäyntien maksuissa tulisi tarkistaa tilanne erityisesti etävastaanottojen osalta.

- 6) *Valmistelussa on harkittavana, voitaisiinko peruuttamatta ja käyttämättä jätettyjen palvelujen maksuja jatkossa periä myös lapsen huollosta, tapaamisesta ja elatuksesta sopimiseen liittyvistä käynneistä, perheasioiden sovittelusta, tapaamisten valvonnasta ja tukemisesta sekä vanhemmuuden selvittämiseen ja adoptioneuvontaan liittyvistä käynneistä. Minkä verran alueellanne on kyseisiä peruuttamatta ja käyttämättä jätettyjä käyntejä? Mitkä ovat kyseisten palvelujen tuotantokustannukset (joko vaihteluväli tai palvelukohtaisesti)?*

Lastenvalvojan sopimusasioissa ja vanhemmuuden selvittämisissä perumisia tulee useita, ja asiakkaat myös vain jättävät saapumatta eli eivät edes peru aikaa. Tähän on pyritty Pohteella

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

31.1.2025

puuttumaan kehittämällä digitaalinen ajanvaraus, jossa kansalaiset voivat varata ajan ja myös perua siellä ajan. Silloin peruttu aika vapautuu reaaliajassa toisen kansalaisen varattavaksi. Jatkossa saamme tilastotietoa perutuista ja toteutumattomista ajoista myös yhtenäisen asiakastietojärjestelmän sähköisen ajanvarauskalenterin ja kirjausten kautta. Perutuista ja toteutumattomista ajoista aiheutuu tulkkauskustannuksia, jos käynnille on varattu tulkkaus. Tapaamisen valvonnassa asiakkaat eivät ohjauksesta huolimatta peru sovittu aikaa aina ajoissa, tästä syntyy myös kustannuksia.

- 7) *Palvelun asiakkuus kytkeytyy siihen, keneltä maksu peruuttamatta ja käyttämättä jätetystä palvelusta voidaan periä. Valmistelussa on harkittavana, voitaisiinko maksu periä toiselta vanhemmalta, joka ei saavu varatulle ajalle. Millä tavoin edellä kysymyksessä 6 mainittujen palveluiden asiakkuudet merkitään tietojärjestelmiinne? Kuka/ketkä ovat asiakkaina?*

Sopimukset tehdään lapsille, mutta Kantakäsikirjan mukaan asiakkaita ovat vanhemmat. Vanhempia pyydetään asioimaan lastenvalvojan luona yhdessä. Perustellusta syystä voidaan järjestää erillinen aika vanhemmille (esimerkiksi väkivaltatausta tai lähestymiskielto). Kun vanhemmat asuvat eri hyvinvointialueilla, asukkaalla on oikeus asioida omalla hyvinvointialueellaan.

- 8) *Millä tavoin hyvinvointialueellanne on tällä hetkellä järjestetty edellä kysymyksessä 6 mainittujen palveluiden varaaminen? Tuleeko varausprosessin yhteydessä esimerkiksi tietoa siitä, sopiiko aika lähtökohtaisesti molemmille vanhemmille? Millaiset edellytykset hyvinvointialueellanne olisi järjestää se, että molemmat vanhemmat voisivat esimerkiksi sähköisesti hyväksyä heille varatun käynnin etukäteen?*

Ajan varaavaa vanhempaa ohjeistetaan ilmoittamaan aika myös toiselle vanhemmalle, silloin kun yhteystiedot ovat olemassa. Tarvittaessa lastenvalvoja voi ilmoittaa ajan toiselle vanhemmalle ajanvarauskirjeellä. Pohteella on käytössä digitaalinen ajanvaraus, josta vanhemmat voivat tarkistaa heille varatut ajat.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

31.1.2025

- 9) *Apulaisoikeuskansleri on ratkaisussaan OKV/2097/10/2022 katsonut, että psykiatrian erikoislääkärin lausunnon, joka tarvitaan vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen hakemuksen käsittelyä varten, tulisi olla maksuton. Oikeustilan selkeyttämiseksi ministeriössä arvioidaan tähän liittyvän lakimuutoksen edellytyksiä. Pyydämmekin tietoa siitä, miten paljon alueellanne syntyisi lisäkustannuksia, jos sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n 6 kohtaa laajennettaisiin siten, että maksutonta olisi lain sanamuodon mukaan myös kuntoutustarvetta ja mahdollisuuksia selvittävään tutkimukseen liittyvä lääkärintodistus ja -lausunto?*

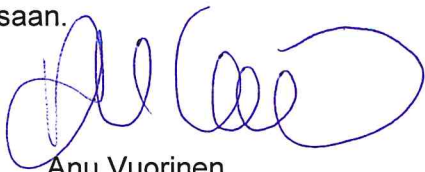
Tietoa ei ole saatavana potilastietojärjestelmästä tai laskutuksesta.

- 10) *Edelliseen kysymykseen liittyen kysymme vielä, miten paljon kustannuksia hyvinvointialueellenne syntyisi, jos erikoissairaanhoidosta kirjoitetut, asiakkaan hoidon tai kuntoutuksen saamiseksi tarvittavat lääkärintodistukset ja -lausunnot olisivat maksuttomia?*

Tietoa ei ole saatavana potilastietojärjestelmästä tai laskutuksesta.

- 11) *Muita huomioitanne edellä esitetystä?*

Asiakasmaksulain kokonaisuudistus olisi tarpeen, jotta asiakasmaksut ja -käytännöt yhtenäistyisivät hyvinvointialueiden välillä. Valtakunnallista ohjausta tarvitaan lisää lain soveltamiseen, erityisesti digi- ja etäpalveluiden osalta. Lisäksi asiakasmaksulaissa ja -asetuksessa käytetään vanhentunutta termistöä esimerkiksi suhteessa sosiaalihuoltolakiin, mikä aiheuttaa haasteita asiakasmaksujen määrittelyyn. Laissa on paljon tulkinnanvaraa ja hyvinvointialueet ratkovat eri tavoin käytännön tilanteita asiakasmaksuja päättäessään ja soveltaessaan.

Anu Vuorinen

strategia- ja talousjohtaja